КОМУНАЛЬНИЙ ЗАКЛАД ЛЬВІВСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ РАДИ
«ЛЬВІВСЬКИЙ ОБЛАСНИЙ ІНСТИТУТ ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ

Кафедра гуманітарної освіти

ПРОГРАМА

підвищення кваліфікації учителів української мови і літератури

«ДІЯЛЬНІСНИЙ ПІДХІД У НАВЧАННІ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ І ЛІТЕРАТУРИ»

Програма підвищення кваліфікації розглянута і рекомендована

до затвердження на засіданні кафедри гуманітарної освіти
(протокол № 9 від 18.09.2026 р.)

Завідувачка кафедри Анна-Марія БОГОСВЯТСЬКА

Програма підвищення кваліфікації затверджена науково-методичною радою

(протокол № 6-2 від 01.10.2026 р.)

Голова науково-методичної ради Павло ХОБЗЕЙ

Розробники: Комунальний заклад Львівської обласної ради «Львівський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти» (Дільна О.А., канд. філол. наук, доцент КЗ ЛОР «Львівський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти»; Должикова Т.І., канд. філол. наук, доцент КЗ ЛОР «Львівський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти»; Пастушенко Н.М., канд. пед. наук, доцент КЗ ЛОР «Львівський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти»; Сенчишин Я.Б., методист кафедри гуманітарної освіти КЗ ЛОР «Львівський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти»).

Напрям підвищення кваліфікації: сучасні підходи до навчання в Новій українській школі на рівні базової середньої освіти.

Розроблено на основі типової програми: Типова програма підвищення кваліфікації вчителів закладів загальної середньої освіти, які впроваджують новий Державний стандарт базової середньої освіти (укладачі: ДНУ «Інститут модернізації змісту освіти» МОН України, Державна установа «Український інститут розвитку освіти», Інститут педагогіки НАПН України, ДЗВО «Університет менеджменту освіти» НАПН України, учасники робочої групи, склад якої затверджено наказом ІМЗО від 18.02.2022 № 15), зокрема на основі модуля 2 «Організація освітнього процесу в закладі загальної середньої освіти. Тема 2.1. Сучасні підходи до навчання в Новій українській школі».

Термін дії програми: з 10.01.2027 до 10.01.2032 року.

Рецензенти:

Богосвятська Анна-Марія, завідувач кафедри суспільствознавчої освіти КЗ ЛОР «Львівський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти», кандидат філологічних наук, доцент.

Галамай Оксана, учитель-методист, учитель української мови і літератури НВК «Школа-гімназія Шептицьких».

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Актуальність розроблення навчальної програми для вчителів української мови та літератури полягає в необхідності підготовки вчителів до роботи за новим Державним стандартом базової середньої освіти в контексті вимог законодавства, зокрема Конституції України, законів України «Про освіту», «Про повну загальну середню освіту» та на виконання заходів державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа».

Цільова група: учителі української мови та літератури закладів загальної середньої освіти, які забезпечуватимуть реалізацію Державного стандарту базової середньої освіти в 5–9 класах.

Обсяг: 30 годин (1 кредит ЄКТС).

Форма підвищення кваліфікації: інституційна (очно-дистанційна).

Мета підвищення кваліфікації: професійний розвиток учителів української мови та літератури відповідно до державної політики в галузі освіти, удосконалення раніше набутих та/або набуття нових компетентностей учителів української мови і літератури, необхідних для організації навчання, виховання та розвитку учнів відповідно до Концепції реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа», схваленої розпорядженням Кабінету Міністрів України від 14 грудня 2016 р. № 988-р., та на основі Державного стандарту базової середньої освіти, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 30 вересня 2020 р. № 898.

Завдання підвищення кваліфікації:

- забезпечити усвідомлення та поглиблення знань учителів української мови і літератури щодо основних ідей та принципів Концепції «Нова українська школа» та державної політики у сфері загальної середньої освіти;
- сформувати цілісне розуміння сутності компетентнісного, діяльнісного та особистісно орієнтованого підходів до навчання, їх взаємозв’язку та ролі у формуванні ключових і предметної компетентностей учителя української мови і літератури;
- удосконалити професійні вміння проєктувати освітній процес з урахуванням освітніх потреб, можливостей, інтересів та індивідуальних освітніх траєкторій учнів;
- розвинути здатність реалізовувати принцип практичної зорієнтованості навчання на уроках української мови і літератури через використання

текстів у різних життєвих ситуаціях, навчальних кейсів, проєктної та дослідницької діяльності.

Перелік компетентностей, що вдосконалюватимуться:

А1. **Мовно-комунікативної**, через здатність забезпечувати здобуття освіти державною та іноземними мовами; здатність забезпечувати (за потреби) здобуття учнями освіти з урахуванням особливостей мовного середовища в закладі освіти; здатність забезпечувати навчання учнів іноземної мови в професійному колі (для вчителів і викладачів іноземної мови, а також учителів, які здійснюють освітній процес (викладають навчальні предмети) іноземними мовами, здатність формувати й розвивати мовно-комунікативні уміння й навички учнів.

А2. **Предметно-методичної**, через здатність моделювати зміст навчання відповідно до обов'язкових результатів навчання учнів; формувати та розвивати в учнів ключові компетентності та уміння, спільні для всіх компетентостей; здійснювати інтегроване навчання; добирати й використовувати сучасні та ефективні методики й технології навчання, виховання та розвитку учнів; розвивати в учнів або/і студентів (відповідно до рівня освіти, який здобувається) критичне мислення; здійснювати оцінювання та моніторинг результатів навчання в учнів на засадах компетентнісного підходу; формувати ціннісні ставлення в учнів.

Д.1. **Інноваційної**, через здатність застосовувати наукові методи пізнання в освітньому процесі; використовувати інновації в професійній діяльності; застосовувати інноваційні підходи до розв'язання проблем у педагогічній діяльності.

Очікувані результати підвищення кваліфікації

За результатами навчання слухач/слухачка:

- добирає й розробляє ігрові завдання з української мови та літератури відповідно до навчальної мети;
- організовує кооперативну взаємодію учнів на уроках української мови та літератури;
- створює проблемні ситуації та завдання для активного пізнавального пошуку учнів на уроках української мови та літератури;
- моделює навчальну проєктну діяльність на уроках української мови та літератури.

Система та критерії оцінювання результатів підвищення кваліфікації:

Контроль та оцінювання за знаннями слухачів проводиться послідовно й систематично: на практичних заняттях, під час індивідуального

та фронтального опитування, виконання самостійної роботи; на лекціях здійснюється експрес-контроль, що передбачає постановку конкретних запитань до теми. **Оцінювання вербальне.**

Курс **зараховується** за умови **відвідування не менше 50%** авдиторних занять та **виконання** індивідуального проєкту, що передбачає перевірку рівня засвоєння теоретичних положень і практичних умінь, набутих під час навчання, зокрема щодо застосування однієї з чотирьох моделей реалізації діяльнісного підходу або їх поєднання на уроці української мови або літератури.

Особливості реалізації програми: дистанційна форма навчання, курс передбачає практичну діяльність, виконання індивідуального проєкту та круглий стіл.

Документ про підвищення кваліфікації: сертифікат видається відповідно до кількості прослуханих годин за умови відвідування не менше 50% від загальної кількості та виконання індивідуального проєкту.

Вартість: безоплатний характер надання освітньої послуги для слухачів курсів підвищення кваліфікації за регіональним замовленням місцевих органів управління освітою, вартість згідно з кошторисом відповідно до порядку надання платних послуг для всіх інших категорій.

2. НАВЧАЛЬНО-ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН

Зміст програми складається з інтеграційно-мотиваційного заняття, 5-ох модулів та круглого столу.

На етапі завершення навчання за Програмою слухачі виконують індивідуальний проєкт, що передбачає перевірку рівня засвоєння теоретичних положень і практичних умінь, набутих під час навчання, зокрема щодо застосування однієї з чотирьох моделей реалізації діяльнісного підходу або їх поєднання на уроці української мови або літератури.

Оцінювання проєкту здійснюється за принципом «зараховано / не зараховано».

Учасники, які відвідали не менше 50% занять та успішно виконали індивідуальний проєкт, отримують сертифікат відповідно до кількості прослуханих годин.

Кількість годин, що відводиться на засвоєння змісту Програми, складає 30 год, з них: 6 год – лекційні заняття, 18 год – практична робота, 6 год – самостійна робота.

Назва теми	**Кількість годин**				
	Лекції	**Практичні заняття**	**Самостійна робота**	**Контрольні заходи**	**Усього**
Інтеграційно-мотиваційне заняття					
Тема 0.1. Реєстрація учасників. Ознайомлення з програмою модуля. Формування очікувань учасників.	-	1	-	-	1
Модуль 1. Діяльнісний підхід у навчанні					
Тема 1.1. Урок української мови і літератури: від «пояснити» до «організувати діяльність».	2	-	-	-	1

Тема 1.2. Аудит уроку (очікувані результати і реальна навчальна діяльність).	-	1	-	-	2
Усього годин за модулем	**2**	**1**		**-**	**3**
Модуль 2. Ігрове навчання					
Тема 2.1. Гра як навчальна діяльність.	1	-	-	-	1
Тема 2.2. Технології мовної гри.	-	3	-	-	3
Усього годин за модулем	**1**	**3**		**-**	**4**
Модуль 3. Кооперативне навчання					
Тема 3.1 Організація ефективної кооперативної взаємодії.	1	-	-	-	1
Тема 3.2. Кооперативні структури для активної навчальної діяльності.	-	3	-	-	3
Усього годин за модулем	**1**	**3**	**-**	**-**	**4**
Модуль 4. Проблемне навчання					
Тема 4.1. Теоретичні основи та методи створення проблемних ситуацій на уроках.	1	-	-	-	1
Тема 4.2. Проєктування та організація дослідницької діяльності учнів.	-	3	3	-	3
Усього годин за модулем	**1**	**3**	**3**	**-**	**7**
Модуль 5. Проєктне навчання					

Тема 5.1. Від навчального завдання до реального продукту.	1	-	-	-	1
Тема 5.2. Створюємо мовний проєкт із реальним продуктом.	-	3	3	-	3
Усього годин за модулем	**1**	**3**	**3**	**-**	**7**
Круглий стіл. Презентація індивідуальних проєктів.	-	**4**	**-**	**-**	**4**
Разом годин за навчальною програмою	**6**	**18**	**6**	**-**	**30**

3. ЗМІСТ ПРОГРАМИ

ІНТЕГРАЦІЙНО-МОТИВАЦІЙНЕ ЗАНЯТТЯ

(практичне, 1 година)

Тема 0.1. Реєстрація учасників. Ознайомлення з програмою модуля. Формування очікувань учасників.

Презентація мети, завдань, структури, очікуваних результатів, правил взаємодії та критеріїв успішного завершення навчання на платформі ВЕКТОР. Визначення професійних запитів і очікувань слухачів.

МОДУЛЬ 1. Діяльнісний підхід у навчанні

(*лекція, 2 години; практичне, 1 година*)

Тема 1.1. Діяльнісний підхід: від «пояснити» до «організувати діяльність».

Сутність і принципи діяльнісного підходу. Учень як суб'єкт навчального процесу. Навчальна ситуація, завдання, дія, рефлексія.

Від знаннєвої моделі уроку до діяльнісної. Учитель – дизайнер навчальної діяльності. Як побудувати урок, на якому учні говорять, досліджують, взаємодіють, ухвалюють рішення, створюють.

Тема 1.2. Аудит уроку (очікувані результати і реальна навчальна діяльність).

Аналіз фрагментів традиційних уроків. Визначення рівня активності учнів.

Трансформація репродуктивних завдань у діяльнісні. Конструктор діяльнісного завдання. Створення «карти діяльності учня» для власного уроку.

МОДУЛЬ 2. Ігрове навчання

(*лекція, 1 година; практичне, 3 години*)

Тема 2.1. Гра як навчальна діяльність.

Гра як модель навчальної діяльності. Чим ігрове навчання відрізняється від розваги. Дидактичний потенціал мовних ігор. Ігрова мотивація та залучення учнів.

Види ігор для різних мовних тем. Як поєднати гру з формуванням предметних і ключових компетентностей. Цифрові та нецифрові ігрові формати.

Тема 2.2. Технології мовної гри.

Аналіз готових мовних ігор. Визначення навчальної мети гри.

Конструювання гри за алгоритмом «мета → проблема/виклик → правила → дія → результат → рефлексія». Створення ігор.

МОДУЛЬ 3. Кооперативне навчання
(*лекція, 1 година; практичне, 3 години*)

Тема 3.1. Організація ефективної кооперативної взаємодії.

Сутність кооперативного навчання. Групова робота й кооперативне навчання. Індивідуальна відповідальність і позитивна взаємозалежність. Ролі учасників групи.

Типові помилки під час організації групової роботи. Оцінювання індивідуального внеску учня.

Тема 3.2. Кооперативні структури для активної навчальної діяльності.

Аналіз ефективності групової роботи. Добір кооперативної структури відповідно до мети уроку.

Створення групового завдання з чітким розподілом відповідальності. Розроблення критеріїв оцінювання групової та індивідуальної роботи.

МОДУЛЬ 4. Проблемне навчання
(*лекція, 1 година; практичне, 3 години*)

Тема 4.1. Теоретичні основи та методи створення проблемних ситуацій на уроках.

Сутність проблемного навчання. Навчальна проблема та проблемна ситуація.

Чим проблемне завдання відрізняється від складної вправи. Евристична бесіда, дослідження, висунення гіпотез.

Алгоритм організації проблемного навчання. Як спонукати учнів до самостійного формулювання висновку.

Тема 4.2. Проєктування та організація дослідницької діяльності учнів.

Пошук проблемного потенціалу в мовному й літературному матеріалі. Перетворення готового правила на проблемну ситуацію.

Створення завдань типу «Здогадайся», «Поясни», «Знайди закономірність», «Сформулюй правило», «Перевір гіпотезу». Конструювання проблемних ситуацій.

МОДУЛЬ 5. Проєктне навчання
(*лекція, 1 година; практичне, 3 години*)

Тема 5.1. Від навчального завдання до реального продукту.

Проєкт як форма діяльності учнів. Особливості навчального проєкту. Навчальна проблема та проєктний задум.

Типи мовних проєктів. Індивідуальні, парні та групові проєкти. Етапи проєктної діяльності. Роль учителя на різних етапах проєкту. Оцінювання процесу й результату.

Тема 5.2. КРУГЛИЙ СТІЛ. «Майстерня діяльнісного уроку української мови та літератури: створюємо власний дизайн»
(практичне, 4 години)

Формулювання проєктного питання. Визначення продукту та цільової аудиторії.

Створення дорожньої карти проєкту. Розроблення критеріїв оцінювання. Планування презентації та рефлексії.

СИСТЕМА ТА КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ ПІДВИЩЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ

Контроль та оцінювання за знаннями слухачів проводиться послідовно й систематично: на практичних заняттях, індивідуальне та фронтальне опитування, виконання самостійної роботи; на лекціях – експрес-контроль, що передбачає постановку конкретних питань з теми. **Оцінювання вербальне.**

На етапі завершення навчання за Програмою слухачі виконують **індивідуальний проєкт «*Майстерня діяльнісного уроку української мови та літератури: створюємо власний дизайн*».** Слухач розробляє фрагмент

чи повний сценарій уроку української мови або літератури, у якому цілеспрямовано реалізовано одну з чотирьох моделей або поєднання їх.

Критерії оцінювання індивідуального проєкту:

Критерій	Бали
Визначення мети та очікуваних результатів навчання	0 – 1
Відповідність змісту уроку обраній навчальній меті	0 – 1
Цілеспрямована реалізація діяльнісного підходу	0 – 2
Обґрунтованість вибору моделі / моделей діяльнісного навчання	0 – 1
Якість і різноманітність діяльнісних завдань	0 – 2
Організація взаємодії, самостійності та активності учнів	0 – 1
Рефлексія та оцінювання результатів діяльності учнів	0 – 1
Практична цінність і методична цілісність проєкту	0 – 1

Максимальна оцінка – **10 балів.** Завдання вважається виконаним, якщо за всіма критеріями учасник набирає 7 балів.

Курс **зараховується** за умови **відвідування не менше 50%** авдиторних занять та **виконання** індивідуального проєкту.

ОРІЄНТОВНИЙ ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ ДЛЯ САМОСТІЙНОГО ОПРАЦЮВАННЯ:

1. Зміна ролі вчителя й учня в умовах діяльнісного навчання
2. Навчальна діяльність учнів як основа конструювання сучасного уроку
3. Діяльнісне завдання та його відмінність від традиційної навчальної вправи
4. Способи підвищення активності та самостійності учнів на уроках української мови і літератури
5. Ігрове навчання як засіб мотивації та активізації пізнавальної діяльності учнів
6. Дидактичний потенціал ігрових технологій у навчанні української мови і літератури
7. Принципи конструювання ефективних навчальних ігор
8. Кооперативне навчання як спосіб організації продуктивної взаємодії учнів

9. Умови ефективної групової та парної роботи на уроках української мови і літератури
10. Ролі учнів і принцип індивідуальної відповідальності в кооперативному навчанні
11. Проблемне навчання як засіб розвитку критичного та творчого мислення учнів
12. Проблемна ситуація та навчальна проблема як основа пізнавальної діяльності
13. Прийоми створення проблемних ситуацій на уроках української мови і літератури
14. Проєктне навчання як організація дослідницької та творчої діяльності учнів
15. Проєктний продукт і його роль у мотивації та результативності навчання
16. Поєднання ігрового, кооперативного, проблемного та проєктного навчання в межах одного уроку
17. Дизайн діяльнісного уроку української мови і літератури з урахуванням освітніх потреб учнів

4. СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Нормативно-правові документи

1. Закон України «Про повну загальну середню освіту. Режим доступу : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/463-20#Text
2. Закон України «Про освіту». Режим доступу : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/463-20#Text
3. Державний стандарт базової середньої освіти. Режим доступу : https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednya-osvita/nova-ukrayinskashkola/derzhavnij-standart-bazovoyi-serednoyi-osviti
4. Концепція реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа» на період до 2029 р. Режим доступу : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/988-2016-%D1%80#Text

Основна література

1. Гапон Л. Принципи реалізації діяльнісного підходу до навчання української мови в новій українській школі. *Формування професійної компетентності майбутніх фахівців: педагогічна та філологічна парадигми : матеріали Міжнародної науково-практичної міждисциплінарної конференції.* (11 травня. 2023 року, м. Тернопіль).

Тернопіль : ТНПУ ім. В. Гнатюка, 2023. С.33–37. Режим доступу: URL: http://dspace.tnpu.edu.ua/handle/123456789/29163
2. Горошкіна О. Педагогічні засади формування ключових компетентностей учнів в освітньому процесі. Режим доступу: http://conf.kubg.edu.ua/index.php/courses/rmoplka/paper/viewFile/272/265
3. Гура Т., Рома О. Діяльнісний підхід у базовій середній освіті: від педагогічної теорії до освітянської практики. *Нова українська школа у базовій середній освіті: впевнені кроки Запорізької області: науково-методичний посібник* / відп. ред. Т.Є. Гура; КЗ «ЗОІППО» ЗОР. Запоріжжя : ЗОІППО, 2022. 303 с. С. 26-40.
4. Романюк С. Діяльнісний підхід до навчання української мови в новій українській школі. Мовно-літературна освітня галузь: розроблення, впровадження нових методик та практик навчання: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції (12 жовтня 2023 р. в змішаному режимі)/ упоряд. Звалевський Ю.І., Коломоєць Г.А., Дутчак І.Г., Боднарюк С.М. Чернівці ДНУ «Інститут модернізації змісту освіти». 2023. С.105-109.
5. Сім стратегій для успішної реалізації діяльнісного підходу до навчання учнів. Режим доступу : https://naurok.com.ua/post/7-strategiy-dlya-uspishno-realizaci-diyalnisnogo-pidhodu-do-navchannya-uchniv

Додаткова література

1. Дьоміна І. Проєктне навчання: коротко про головне. Режим доступу : https://nus.org.ua/2018/02/21/proektne-navchannya-korotko-pro-golovne/
2. Мелешко Л. В. Навчальна гра як засіб розвитку комунікативних здібностей учнів на уроках української мови. *Методичний пошук: Викладацько-студентські наукові роботи з питань методики викладання мови і літератури.* – Житомир: Вид-во: ЖДУ ім. І. Франка, 2014. – Випуск дванадцятий. Частина І. – С. 150-158.
3. Нова українська школа: путівник для вчителя 5–6 класів : навчально-методичний посібник / за ред. А. Л. Черній ; відп за вип. В. М. Салтишева. Рівне : РОІППО, 2022. 168 с.
4. 10 ідей для проєктування на уроках української мови та літератури. Режим доступу : https://www.youtube.com/watch?v=ODaXieV5-Mc